

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 76/09-27

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 9. júla 2009 v senáte zloženom z predsedníčky Marianny Mochnáčovej a zo sudcov Petra Brňáka a Milana Ľalíka v konaní o sťažnosti M. R., K., zastúpeného advokátkou JUDr. I. R., K., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Humenné v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 182/2009 (predtým pod sp. zn. 11 C 1247/01) takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo M. R. na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti súdom v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Humenné v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 182/2009 (predtým pod sp. zn. 11 C 1247/01) p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Humenné prikazuje v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 182/2009 (predtým pod sp. zn. 11 C 1247/01) konať bez zbytočných prietáhov.

3. M. R. priznáva finančné zadosťučinenie v sume 1 000 eur (slovom tisíc eur), ktoré mu je povinný Okresný súd Humenné zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd Humenné je povinný uhradiť M. R. trovy právneho zastúpenia v sume 265,92 eur (slovom dvestošesťdesiatpäť eur a deväťdesiatdva centov) na účet jeho právnej zástupkyne JUDr. I. R., K., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. I. ÚS 76/09-10 z 12. marca 2009 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť M. R., K. (ďalej len „sťažovateľ“), doručенú ústavnému súdu 15. decembra 2008, ktorou namietal porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie jeho záležitosti súdom v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Humenné (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 182/2009 (predtým pod sp. zn. 11 C 1247/01).

Sťažovateľ uviedol, že namietanou nečinnosťou okresného súdu vo veci sp. zn. 17 C 182/2009 (predtým pod sp. zn. 11 C 1247/01), v ktorej sa sťažovateľ na základe žaloby podanej 24. septembra 2001 v postavení navrhovateľa domáhal náhrady škody vo výške 100 000 Sk proti odporcovi A. R., bolo porušené jeho základné právo

na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Sťažovateľ uviedol, že v priebehu nasledujúceho obdobia (od momentu podania návrhu na začatie konania do podania sťažnosti na ústavnom súde, t. j. spolu viac ako 7 rokov) sa sťažovateľ domáhal sťažnosťou z 8. decembra 2004 odstránenia prietáhov v konaní na okresnom súde.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti uviedol, že sa nedomnieva, že by počas celého dlhoročného trvania súdneho sporu svojim konaním spôsobil prietahy v súdnom konaní a taktiež poukázal na skutočnosť, že vyčerpal všetky opravné prostriedky a iné právne prostriedky, ktoré mu právny poriadok na ochranu jeho práv a slobôd poskytuje.

Podstata námietok sťažovateľa spočívala v jeho názore, že nekonaním okresného súdu vo veci v dlhšom časovom úseku, došlo k prietahom takej intenzity, závažnosti a rozsahu, že ich nemožno kvalifikovať inak ako zbytočné prietahy, v dôsledku čoho došlo postupom zo strany okresného súdu k porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Sťažovateľ sa domáhal, aby ústavný súd po predbežnom prerokovaní sťažnosti vydal tento nález:

„1. Okresný súd Humenné v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 1247/01 porušil základné právo M. R. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj jej právo na prerokovanie veci súdom v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Okresnému súdu Humenné prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 11 C 1247/01 konal bez zbytočných prietáhov a nepokračoval v porušovaní namietaných práv sťažovateľa .

3. Sťažovateľovi M. R. priznáva finančné zadostučinenie v sume 200 000,- Sk.

4. Odporca - Okresný súd Humenné je povinný nahradiť sťažovateľovi všetky trovy tohto konania.“

Ústavný súd vyzval právnu zástupkyňu sťažovateľa a predsedu okresného súdu, aby sa vyjadrili, či trvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie. Predsedu okresného súdu ústavný súd zároveň vyzval, aby sa vyjadril k sťažnosti. Právny zástupca sťažovateľa a predseda okresného súdu oznámili ústavnému súdu, že netrvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie, preto ústavný súd v súlade s § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil od ústneho pojednávania, keďže od neho nebolo možné očakávať ďalšie objasnenie veci.

Vyjadrenie predsedu okresného súdu spolu s vyjadrením konajúcej sudkyne JUDr. V. Č. v prílohe č. Spr. 4004/09 zo 6. apríla 2009 bolo ústavnému súdu doručené 15. apríla 2009, obsahuje chronologický priebeh konania, počnúc od doručenia návrhu na začatie konania okresnému súdu 2. októbra 2001. Okrem iného je v ňom uvedené:

„K samotnému priebehu konania poukazujem na absolútnu nečinnosť práv. zástupcu žalobcu, ktorý okrem písomného podania žaloby a niekoľkých písomných podaní, ktorými predkladal listinný dôkaz, sa vôbec nezúčastnil vytyčených pojednávanií, pričom súd plnil aj poučovaciu povinnosť voči žalobcovi, pokiaľ ide o hmotné aj procesné právo. Zároveň sa poukazuje na dedičské konanie po neboh. A. R., otcovi účastníkov konania, ktoré bolo pôvodne vedené pod č. k. D 182/89 - bolo zastavené pre nemajetnosť. V dôsledku občiansko-právnych konaní vo veci 8 C 819/01 a 11 C 1247/01 bolo preukázané, že zahájil žalobca aj náhradné dedičské konanie po otcovi, toto sa vedie pod č. k. 14 D 2198/93, doposiaľ nie je právoplatne skončené. V pôvodnom konaní po otcovi nebolo preukázané vlastníctvo otca účastníkov k rodinnému domu a v súčasnosti žalobca podaním žaloby dôvodí, že rodinný dom, ktorý bol postavený v r. 1953 a už je zbúraný, má tvoriť podielové spoluvlastníctvo žalobcu, nebohého žalovaného a nebohého otca účastníkov, po ktorom konanie prebieha pod č. k. 14 D 2198/93.“

Ústavný súd zo súvisiaceho súdneho spisu okresného súdu sp. zn. 17 C 182/2009 (predtým pod sp. zn. 11 C 1247/01) zistil priebeh a stav konania. Prehľad úkonov okresného súdu ním vykonaných v konaní vyplývajúci zo spisu sa zhoduje s tým, čo vyplýva zo zistení ústavného súdu. Pri celkovom hodnotení prieťahov konania však ústavný súd bral do úvahy všetku dokumentáciu obsiahnutú v predložených spisoch a všetky okolnosti, ktoré z nej vyplývali.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľ sa svojou sťažnosťou domáhal vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prieťahov.

Sťažovateľ zároveň namietal aj porušenie čl. 6 ods. 1 dohovoru, podľa ktorého každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom. Ústavný súd si pri výklade práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie veci v primeranej lehote. Z uvedeného dôvodu nemožno v obsahu týchto práv vidieť zásadnú odlišnosť (II. ÚS 55/98, I. ÚS 28/01, I. ÚS 20/02).

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (čo platí, aj pokiaľ ide o čl. 6 ods. 1 dohovoru) vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu“ (m. m. IV. ÚS 221/04).

Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Sudca je podľa § 117 ods. 1 OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Ďalšia významná povinnosť pre sudcu vyplýva z § 119 ods. 1 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť. Ak sa pojednávanie odročuje, predseda senátu alebo samosudca spravidla oznámi deň, kedy sa bude konať nové pojednávanie.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup

samotného súdu (3). V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj sťažnosť sťažovateľa.

Pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, ústavný súd konštatuje, že vzhľadom na nutnosť opätovného nariadovania pojednávania, ako aj so zreteľom na nevyhnutnosť nariadenia znaleckého dokazovania, možno napadnuté konanie považovať po vecnej stránke za zložitejšie. Návrhy tohto typu tvoria štandardnú súčasť rozhodovacej činnosti všeobecných súdov, výklad a používanie právnej úpravy v dedičských veciach sú stabilizované, a preto ich z právneho hľadiska nemožno považovať za zložité. Z hľadiska potreby zisťovania faktického stavu sa konanie stalo zložitým a časovo náročným v súvislosti s dokazovaním a predchádzajúcimi súdnymi konaniami vo veci. Na zložitosť veci poukázal aj okresný súd vo svojom vyjadrení k sťažnosti sťažovateľa. Ústavný súd dospel k záveru, že faktická zložitosť veci mala vplyv na doterajší priebeh konania okresného súdu. Doterajší zdlhavý priebeh napadnutého konania však ústavný súd nemôže pripísať len na vrub faktickej náročnosti prerokovávanej veci.

Správanie účastníka konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Ústavný súd hodnotil správanie sťažovateľa ako aktívne, ale súčasne ako také, ktoré zásadne prispelo k doterajšej dĺžke konania pred okresným súdom, resp. také, ktoré toto konanie značne spomalilo a predĺžilo (predovšetkým počas prvých rokov konania v dôsledku subjektívnej predstavy sťažovateľa o tom, čo tvorí dedičstvo, zmeny právneho zástupcu, neúčasti právneho zástupcu sťažovateľa na nariadených pojednávaniach a pod.).

Tretím hodnotiacim kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, bol postup samotného

okresného súdu. Pri skúmaní skutočnosti, či v dôsledku jeho postupu došlo k porušeniu uvedeného základného práva, ústavný súd zistil, že to tak je, a to napriek skutočnosti, že plynulému postupu nebránila žiadna zákonná prekážka v konaní (II. ÚS 3/00, III. ÚS 46/04). Ústavný súd zároveň pri posudzovaní prihliadal aj na § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Ústavný súd so zreteľom na všetky uvedené skutočnosti konštatoval, že konanie okresného súdu sp. zn. 17 C 182/2009 (predtým pod sp. zn. 11 C 1247/01) ani po siedmich rokoch nie je právoplatne skončené, pričom doterajší priebeh konania vyhodnotil takto:

Z dosiaľ vykonaných úkonov súdu vyplýva, že okresný súd v spore, v ktorom bol sťažovateľ v postavení navrhovateľa, konal v zásade plynulo. Ústavný súd nezistil v postupe okresného súdu dlhšie obdobia nečinnosti zavinené výhradne pasivitou, resp. nekonaním okresného súdu. Nečinnosť okresného súdu však charakterizuje konanie vedené pod sp. zn. 17 C 182/2009 (predtým pod sp. zn. 11 C 1247/01) ako celok, a preto ústavný súd nepovažoval za potrebné hodnotiť sporadické úkony súdu (opätovné nariadovanie a odročovanie pojednávania, ustanovovanie znalcov, celková dĺžka konania v trvaní viac ako 7 rokov atď.).

Keďže ani v období, počas ktorého konal, okresný súd neurobil úkony, ktoré by predovšetkým po vrátení veci uznesením Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 3 Co 134/04 z 22. marca 2005 účinne smerovali k rozhodnutiu vo veci samej, ústavný súd rozhodol, že v konaní vedenom na okresnom súde pod sp. zn. 17 C 182/2009 (predtým pod sp. zn. 11 C 1247/01) bolo porušené základné právo sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

III.

Ak ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vysloví, že k porušeniu práva došlo právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom, prípadne nečinnosťou, zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah, prípadne prikáže tomu, kto právo porušil, aby vo veci konal. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže zároveň na žiadosť osoby, ktorej práva boli porušené, rozhodnúť o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia.

V súlade s § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ústavný súd okresnému súdu prikázal, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 182/2009 (predtým pod sp. zn. 11 C 1247/01) konal bez zbytočných prieťahov.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľ žiadal o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume 200 000 Sk z dôvodov uvedených v sťažnosti poukazujúc najmä na dlhotrvajúcu právnu neistotu.

Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

Podľa názoru ústavného súdu prichádza v tomto prípade do úvahy priznanie primeraného finančného zadosťučinenia.

Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných ESLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Vzhľadom na celkovú dobu konania okresného súdu vo veci sp. zn. 17 C 182/2009 (predtým pod sp. zn. 11 C 1247/01), berúc do úvahy skutočnosť, že sťažovateľ sa o predĺženie tejto doby takisto pričínil, a zohľadňujúc povahu veci, pozíciu sťažovateľa sprevádzanú pocitom neistoty, ako aj naplnenie princípu spravodlivosti, ústavný súd považoval priznanie sumy 1 000 eur sťažovateľovi za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

Ústavný súd napokon podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde vyčíslil trovy konania sumou 223,46 eur, a to za dva úkony právnej pomoci podľa § 1 ods. 3, § 11 ods. 2, § 14 ods. 1 písm. a) a c) a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (vypočítanú zo základu priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky v prvom polroku 2007 v sume 19 056 Sk), t. j. 2-krát 105,42 eur a 2-krát 6,31 eur za miestne telekomunikačné výdavky a miestne prepravné. Keďže advokátka je platcom dane z pridanej hodnoty (ďalej len „DPH“), uvedená suma bola zvýšená o DPH vo výške 19 % podľa § 18 ods. 3 vyhlášky a podľa § 27 zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov. Trovy právneho zastúpenia vrátane započítania DPH a režijného paušálu boli priznané v celkovej sume 265,92 eur.

Podanie právnej zástupkyne sťažovateľa doručené ústavnému súdu 16. apríla 2009 (odpoveď na výzvu ústavného súdu o nutnosti nariadovať ústne pojednávanie) nevyhodnotil ústavný súd vzhľadom na absenciu ústavnoprávneho rozmeru v jeho obsahu ako podanie relevantné na rozhodnutie vo veci samej, a preto odmenu zaň nepriznal.

Trovy konania je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 9. júla 2009